

God hecht
er bijzonder
veel waar-
de aan dat
gelovigen
goed met
elkaar
omgaan!

• door Kris Tavernier

Dienen met bewogenheid

Over Jakobus 2

Wanneer een gelovige zich verdiept in het Woord, dan zal die daarin opmerken dat God de relaties tussen de gelovigen onderling bijzonder waardevol acht. Dat was reeds in de tijd van het Oude Testament het geval, en dat is het ook in de tijd van het Nieuwe Testament. Reeds in de Mozaïsche wet waren er immers al heel wat voorschriften die daarover gingen, en dan in het bijzonder met betrekking tot de zwakken in de samenleving. Ook in de tien geboden komt dit duidelijk naar voor, men onderkent daarin zowel een verticaal (gericht op God) als een horizontaal aspect (gericht op de naaste). In het Nieuwe Testament is het niet anders. Het was een vaak terugkerend onderwerp in het onderwijs van de Heer Jezus zelf en ook in dat van de schrijvers van het Nieuwe Testament. Ook Jakobus heeft erover geschreven, in het bijzonder in het tweede hoofdstuk van zijn brief.

Waardeloze godsdienst tegenover reine en onbevleete godsdienst

Aan het einde van hoofdstuk 1 heeft Jakobus het gehad over 'reine en onbevleete godsdienst' (vs. 27) tegenover 'waardeloze of inhoudloze godsdienst' (vs. 26). Bij reine en onbevleete godsdienst horen twee aspecten. Het ene aspect is 'wezen en weduwen bezoeken in hun verdrukking'. Dat gaat over onze houding tegenover onze naaste. Het andere is 'zichzelf onbesmet van de wereld bewaren'. Dat gaat over onze houding naar God toe.

Jakobus spreekt over 'godsdienst' en niet over 'eredienst'. Daar waar we het woord eredienst (Gr. *latreia* of *leitourgia*) vinden in het Nieuwe Testament¹ lijkt dat steeds in verband te staan met de priesterdienst in het heiligdom, de cultus. Het woord godsdienst

daarentegen wordt in bredere zin gebruikt en omvat zowat het geheel van een geloofsovertuiging². Jakobus spreekt hier over godsdienst omdat het dienen van God, voor hem, ook metterdaad het dienen van de medegelovigen inhoudt (hier toegepast op het bezoeken van wezen en weduwen in hun verdrukking). Want wie zich verdiept in de volmaakte wet (Jak. 1:25) behoort ook een dader te zijn van het woord (vs. 22) en betrokken te zijn op de medegelovigen die Jakobus eerstelingen noemt (vs. 19). Precies daar gaat hij verder op door in het tweede hoofdstuk.

Een ontevreden Jakobus

¹ Rom. 9:4, 12:1, Fil. 2:17, Hebr. 9:1, 21

² Hand. 25:19, 26:5, Kol. 2:23, Jak. 1:26, 27.

Er worden drie verschillende Gr. werkwoorden gebruikt in deze verzen.

Geloof zonder werken is geloof zonder waarde!

Jakobus was niet erg opgezet met het reilen en zeilen onder de gelovigen. Hij spreekt nu tot allen die hun geloof in onze Heer der heerlijkheid, Jezus Christus, hebben (vs. 1). Met het woordje 'onze' versterkt hij de betrokkenheid die er onder de gelovigen behoort te zijn. Hij ziet praktijken die niet horen bij een zuivere en onbevleete godsdienst, maar die meer van doen hebben met een waardeloze godsdienst. Wat in hoofdstuk 1 toegepast werd op de tong (vs. 26) en door Jakobus verder behandeld wordt in hoofdstuk 3, geldt eveneens voor het gedrag waarover hij spreekt in hoofdstuk 2.

Er zijn twee zaken die Jakobus tegen de borst stoten (zie kader). Als algemene noemer kunnen we boven dit hoofdstuk plaatsen: 'dienen met bewogenheid'. De twee punten gaat hij afzonderlijk aankaarten. De verzen 1-13 gaan over het ene punt, de verzen 14-26 gaan over het andere punt. Hij gebruikt daarbij steeds dezelfde opbouw:

- stelling (resp. vs. 1 en vs. 14)
- casus (resp. vs. 2-4 en vs. 15-16)
- uitdieping (resp. vs. 5-9 en vs. 17-20)
- argumentatie uit het OT (resp. vs. 10-12 en vs. 21-25)
- slotpleidooi (resp. vs. 13 en vs. 26)

Dienen met bewogenheid

Vs. 1-13 Wie dan?

Probleem: Aanzien van persoon

Antwoord: Aanzien van persoon is zonde

Opdracht: Aanvaard allen zonder vooringenomenheid

Vs. 14-26 Hoe dan?

Probleem: Geen bewogenheid

Antwoord: Geloof en werken

Opdracht: Dien anderen zonder terughoudendheid

Aanzien van persoon

Het eerste probleem dat Jakobus ziet is dat er aanzien van persoon onder de gelovigen bestaat. Daarmee bedoelt hij dat de ene gelovige als waardevoller geacht wordt dan de andere gelovige. De rijke werd voornamelijk behandeld terwijl de arme als minderwaardig werd beschouwd. Zoiets hoort niet onder de gelovigen. Er zijn wel verschillende standen in de maatschappij, maar dat behoort niet teruggevonden te worden onder de gelovigen. Zo zijn er wel verschillende bedieningen en gaven, maar er is geen verschil in waarde onder de gelovigen. De vraagstelling in vers 4 is in het Grieks van die aard dat daar een bevestigend antwoord op verondersteld wordt. De gelovigen moesten schuldig pleiten en dat wordt door Jakobus nog eens bevestigd in vers 6: 'gij hebt de arme smadelijk behandeld'. Er was aanzien van persoon. Is er bij ons aanzien van persoon te vinden? De eredienst kan er piekfijn uitzien terwijl de godsdienst waardeloos is. Deze casus speelt zich immers af in de synagoge, de samenkomst! Kijken wij anders naar de ene gelovige dan naar de andere? Dan is er iets mis met ons hart

en worden we geleid door verkeerde overwegingen.

Liefdevol 'geliefde broeders' maar evenzeer vermanend 'hoort!', gaat Jakobus verder (vs. 5). Alle gelovigen zijn erfgenamen van het Koninkrijk, net zoals hij al gesteld had dat allen eerstelingen zijn (Jak. 1:18) en dat allen die hun geloof in Jezus Christus hebben broeders – en zusters – zijn (Jak. 2:1). Scherp onderstreept Jakobus dit nog eens door erop te wijzen dat de goede naam over de gelovigen uitgeroepen is (vs. 7). De betekenis is deze dat wanneer de naam van iemand over een ander wordt uitgeroepen, die ander dan het bezit is van degene wiens naam over hem werd uitgeroepen (vgl. Am. 9:12, Hand. 15:17). De gelovigen zijn het bezit van de Heer Jezus en wees dus maar erg voorzichtig in hoe je met hen omgaat. Blijkens de context mogen we dit wellicht zo begrijpen dat het slecht behandelen van (mede)gelovigen zoveel is als het lasteren van de naam die over de gelovigen is uitgeroepen. Ter verduidelijking kunnen we hier denken aan een familie-naam. Mijn kinderen dragen mijn familie-naam en wie aan hen komt, raakt even goed aan mij.

Het betrokken zijn op alle medegelovigen is niets nieuws, maar bestond reeds in de wet van Mozes. Jakobus noemt dit de Koninklijke wet en citeert uit Lev. 19:18 de woorden 'Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf'³. De Heer Jezus zelf citeerde dit gebod en stelde het op één lijn met het gebod 'U zult de Heer, uw God, liefhebben met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand'. Met de omschrijving 'de Koninklijke wet' grijpt Jakobus terug naar vers 1 waar hij Jezus Christus de 'Heer der heerlijkheid' genoemd heeft. En zo staat er ook in Lev. 19:18 de toevoeging 'Ik ben de Here'. Ook blikt hij terug op vers 5 waar hij de gelovigen 'erfgenamen van het Koninkrijk' genoemd heeft. Daarmee toont hij aan dat een dergelijk handelen verkeerd is en zondig. Wie met aanzien van persoon handelt, heeft zijn naaste niet lief als zichzelf en voldoet niet aan de Koninklijke wet zoals die door de Koning (vgl. de Heer Zebaot, d.i., Heer der legerscharen, in Jak. 5:4) in zijn koninkrijk

uitgevaardigd is.

Met een verdere uiteenzetting over de Mozaïsche wet onderstreept hij het zondige karakter van aanzien van persoon. Dat doet Jakobus niet om de gelovige onder de Mozaïsche wet te stellen, maar om de ernst ervan aan te geven. Het zijn niet de minste geboden die Jakobus aanvoert: echtbreuk en moord. Twee zonden die ontzettend benadelend zijn voor de ander (vgl. vs. 6a) en waar in Israël de doodstraf op stond. En zozeer als deze zonde zijn, is 'aanzien van persoon' dat ook. Bovendien leven wij niet meer onder de oude wet, maar onder de hogere wet, die van de vrijheid die we in Christus gekregen hebben. Wil iemand nog neerkijken op een broeder of zuster? Onze praktijk moet anders zijn: barmhartig voor allen (vgl. Zach. 7:9). De barmhartigheid die we op aarde aan de dag gelegd hebben zullen we terug tegenkomen in het oordeel en is van eeuwigheidswaarde (vgl. Matt 5:7), zo besluit Jakobus zijn betoog.

Terughoudendheid

Nadat Jakobus het gehad heeft over wie degenen zijn naar wie wij moeten omzien, nl. allen, gaat hij het nu hebben over hoe wij dat behoren te doen. Na het aankakten van de innerlijke houding gaat hij het nu hebben over de zichtbare praktijk.

Met een indringende vraag poneert hij zijn stelling. Staat geloof los van werken? Of sterker nog: is er wel echt geloof als er geen werken zijn? Die werken moeten we binnen de context van Jak. 2 verstaan als hetgeen wij voor andere medegelovigen doen en de bewogenheid die wij voor medegelovigen hebben. Jakobus zegt hier niet dat iemand gered kan worden uit werken. Hij geeft aan dat iemand kan beweren te geloven, terwijl dat helemaal niet zo is en dat dit kenbaar wordt door het ontbreken van de werken die er het logisch gevolg en bewijs horen van te zijn (vgl. Ef. 2:8-10); en dat in het bijzonder door de houding tegenover gelovigen. Echt geloof wil zich immers uiten in werken en precies daarom vormen die werken het bewijs van echt geloof.

Met een nieuwe casus, die zich opnieuw afspeelt onder de broeders en zusters,

spreekt hij de harten en de gewetens van zijn lezers (ook ons nu) aan. Hoe reageer je wanneer een broeder of zuster gebrek heeft? Wens je hem dan het beste toe 'gaat heen in vrede'? Geef je wat goede raad 'houdt u warm en eet goed'? Misschien citeer je ook wel een Bijbelvers in de trant van God zal wel voorzien (vgl. Matt. 6:25). Maar zelf doe je niets, wat is dan de waarde van het goede toewensen, goede raad geven of het hanteren van de Bijbel? Dit is het antwoord van Jakobus: Geen babbelen maar handelen, geen woorden maar daden (vgl. 1Joh. 3:16-18)! Van gelovigen mag verwacht worden dat ze liefde en bewogenheid in hun hart hebben voor medegelovigen. En dat ze daar ook handen en voeten zullen aan geven, zonder terughoudendheid. Want echt geloof uit zich in werken en niet slechts in een belijdenis van de lippen (vs. 18).

Om de relatie tussen het geloof en de werken te onderstrepen verwijst Jakobus opnieuw naar het Oude Testament. Twee personen worden geciteerd als bevestiging van het feit dat het geloof zich uit in werken: Abraham en Rachab. Abraham geloofde God en was bereid om zijn zoon te offeren. Rachab geloofde in God en koos de kant van Israël. Ondertussen onderstreept hij zijn betoog van vs. 1-13 nog eens door twee totaal tegenovergestelde personen te citeren, de voorvader en een hoer.

Krachtig sluit Jakobus ook dit betoog af. Zo zeker als een lichaam zonder geest dood is, zo is het ook met geloof als het geen werken heeft. Geloof en werken horen samen, zoals dat met lichaam en geest het geval is.

Tot slot

Het mag duidelijk zijn dat het voor God erg belangrijk is hoe gelovigen met elkaar omgaan. Schriftonderwijs is echter zinloos als het niet doordringt tot ons hart en geen uitwerking vindt in ons handelen. Laten we de boodschap uit dit hoofdstuk van de brief van Jakobus tot ons nemen en er iets mee doen.

³ Matt. 19:19, Marc. 12:31, Luc. 10:27, Rom. 13:9, Gal. 5:14